

McLaren ved arbejdet.

Den canadiske

KORTFILM

AF BIRGER JØRGENSEN

I dag, da den danske kortfilms forhold er i støbeskeen, er det naturligt at rette blikket udad og se på andre landes filmordninger. I sin artikel „Filmordninger“ i „Kosmorama“ nr. 32 kommer *Theodor Christensen* også ind på „The National Film Board of Canada“. Der er imidlertid endnu en aktuel grund til at komme ind på denne statslige filminstitution, idet den canadiske ambassade den 18. marts i „Park Teatret“ for en indbudt kreds viste et udvalg af dennes seneste produktion. Herom til slut i artiklen.

En spød forløber til „The National Film Board“ finder man allerede i tyverne i „The Canadian Government Motion Picture Bureau“, hvis opgave det var at skabe film, som kunne reklamere for Canada i udlandet. Sideløbende med denne regeringsproduktion virkede i Canada på det tidspunkt først og fremmest de canadiske jernbaners filmselskab „Associated Screen News“ med kortfilmproduktion. Denne bestod naturligt i hovedsagen af rejsefilm, men man havde dog også en decideret *news-reel*-afdeling. Produktionen var ikke imponerende – man havde praktisk talt ikke andre distributionsmuligheder end biograferne, og disse foretrak at ledsage deres hovedfilm med farcer ligesom i USA. De første canadiske kortfilm, som tiltrak sig et større publikums interesse, var *Willam Olivers* serie „Grey Owl and the Beaver“ om naturforskeren *Grey Owl* og hans tamme bævere. To af disse findes her i landet samlet under fællestitlen „Grey Owl's Little Brother“.

Distributionen var som sagt i hovedsagen begrænset til biograferne. Uden for skolerne var den eneste organiserede ukommercielle ud-

lejning indtil 1935 Alberta-folkeuniversitetets. Den 26. august dette år stiftedes imidlertid „The National Film Society of Canada“. Denne institutions opgave bestod dels i bistand ved import af kulturelt værdifulde film, og dels i at samle og styrke den sporadiske aktivitet på den oplysende films område. En regeringsforordning gav den rettigheder til „at opmuntre og opbølge studiet, forståelsen og brugen af film og television som oplysende og kulturel faktor i Canada og andre steder“. Hovedsædet, som var beliggende i Ottawa, skulle dels fungere som oplysende organ, og dels bistå ved distribution af film til skoler, universiteter, folkeuniversiteter, oplysningsforbund, videnskabelige institutioner, museer o.s.v.

Sådanne opgaver løstes ikke uden betydelige udgifter. Det kneb med at klare sig udelukkende ved indenlandsk hjælp. Til alt held lykkedes det imidlertid allerede i 1936 at opnå en betydelig støtte fra Carnegie-fondet i New York. Denne støtte muliggjorde en længe tiltrængt og grundig betænkning om manglen på oplysende film i Canada. Rapporten gjorde et sådant indtryk på en anden amerikansk institution, „The Rockefeller Foundation“, at denne bevilgede „The National Film Society“ en solid toårig støtte, som gjorde det muligt for alvor at organisere det oplysende arbejde og udgive pjecer og andre publikationer om film.

Det blev mere og mere klart, at en rent statslig filmudlejning var i allerhøjeste grad tiltrængt. *John Grierson*, der på daværende tidspunkt var blandt „The British Imperial Trust's“ rådgivere, foranledigede denne til at bevilge et større beløb til indkøb af de første film. Ved et møde i Winnipeg i 1938 dannedes en „Canadian Film Committee“, som skulle administreres af „The National Film Society“. „The Imperial Trust“ gav derefter en start-

kapital på over otte tusind dollars. Man var nu i stand til at sikre sig engelske film i en udstrækning, som tillod at begynde en distribution af 16 mm dokumentarfilm i 1939. Rockefeller forlængede sin støtte for endnu et år, og iøvrigt ydede mange andre lande økonomisk bistand i årene 1939-40.

Udlånet stimulerede i mærkbar grad interessen for den informative film og for dokumentarfilmen rundt om i Canada, hvor tidligere kun få sådanne film kunne bringes til veje. Da „The Canadian Film Committee“ i 1939 på grund af manglende kapital måtte opgive sin virksomhed, fortsattes denne for de midler, „The Rockefeller Foundation“ stadig generøst stillede til disposition.

*

„The National Film Board of Canada“ stiftedes i 1939 ved beslutning af parlamentet. Den i allerhøjeste grad ineffektive distribution af „reklamefilm“ fra „The Government Motion Picture Bureau“ havde fanget opmærksomheden. *Ross McLean*, senere leder af „The Film Board“, var dengang ansat på det canadiske regeringskontor i London. Han udarbejdede en rapport over benyttelsen af de canadiske film i England. Det meget nedslående resultat, han kom til, foranledigede den canadiske regering til at anmode John Grierson om at undersøge institutionens virksomhed i detaljer, samt at udarbejde planer til forbedring af filmenes kvalitet og distributionen. Undersøgelserne førte til en betænkning, efter hvilken alle film til institutionens forskellige afdelinger skulle udsendes via et kontrolråd.

Betænkningen førte til loven om „The National Film Board of Canada“. Tre repræsentanter fra „National Film Society“, tre repræsentanter fra regeringen samt to ministre udgjorde den første „National Film Board“. Til daglig leder valgte man John Grierson (*Government Film Commissioner*). Administrationen var i de første år yderst enkel. Foruden Grierson selv varetoges den af kun to mand, nemlig *Ross McLean* (*research assistant*) og *P. A. Coté* (*distribution director*).

Man foranledigede nu, at „The Government Motion Picture Bureau“ antog en række universitetsstuderende som instruktørasistenten, samt at man ansatte den erfarne engelske dokumentarist *Stuart Legg*, som vil være kendt

bl. a. fra serien „World in Action“. Endvidere tildelte man opgaver til „Associated Screen News“ i Montreal og til den dygtige amatør-filmmand *Radford Crawley* fra Ottawa. *Gordon Sparling* fra „Associated“ lavede således i 1940 den tyve minutter lange „Peoples of Canada“, og *Crawley* en film om maleren *A. Y. Jackson* „Canadian Landscape“ året senere. Begge film findes her i landet.

I 1941 gennemførtes en betydelig forandring, idet „The Government Motion Picture Bureau“ blev direkte underlagt „The National Film Board“ og dermed *John Grierson*.

Krigen betød – naturligvis – øget statslig støtte til „The Film Board“. Produktionen koncentreredes naturligt om reportager fra krigsskuepladserne og film til styrkelse af hjemmefronten. Til første kategori hører *Stuart Legg*s tidligere nævnte dygtigt redigerede serie „World in Action“, til hvilken det lykkedes *Grierson* at få adgang til alt officielt engelsk og amerikansk filmstof foruden til adskilligt erobret fjendtligt. Til den anden kategori hører serien „Canada Carries On“, som stadig fortsættes. Det kan dog langt fra siges, at produktionen var ensidig. Der var til eksempel også plads for film som „The Flight of the Dragon“ om den kinesiske kunstsamling i „The Royal Ontario Museum“ og til *Norman McLaren*s charmerende „Chansons Populaires“-serie.

Under krigen opstod en stor kortfilm-distribution til klubber i byerne og til omreisende operatører udsendt af „The National Film Board“ selv.

De fleste af de betydeligste film i „The Film Board“'s første leveår blev skabt af unge instruktører som havde modtaget deres dokumentariske opdragelse i andre lande. *Stuart Legg* er nævnt. Endvidere var der amerikaneren *Irving Jacoby*, som navnlig har påkaldt sig opmærksomhed med „Hot Ice“, en film om ishockey han lavede i samarbejde med forfatteren *Morley Callaghan*. Blandt de indenlandske instruktører har man fremhævet *Gudrun Bjerring*, hvis film „Before They Are Six“ om børnehaver er blevet meget rost. Uden for „The Film Board“'s egne rækker gjorde navnlig *Leon Shelly* fra Vancouver Film sig gældende.

Interessen for dokumentarfilmen var i stadig stigen, og „National Film Society“ spillede en større og større rolle inden for den ukommercielle distribution. I 1946 skete imid-

lertid det meget kedelige, at støtten fra Rockefeller, som indtil da stadig var blevet fornyet fra år til år, udeblev. Endvidere standsede de økonomiske tilskud fra forskellige indenlandske kulturelle institutioner og industrielle virksomheder med den begrundelse, at man selv behøvede pengene til eget filmarbejde. Resultatet var, at „The Film Society“ søgte at starte en halvkommerciel distribution ved at forsøge at opnå eneret på udlejning og salg af dokumentarfilm fra forskellige engelske og amerikanske kortfilmselskaber, sådan at man herigennem kunne tjene tilstrækkeligt til at fortsætte med sine egentlige opgaver. Det lykkedes også at få forskellige aftaler i stand. Planerne måtte imidlertid igen opgives, da man stødte på voldsom modstand fra de kommercielle udlejerers side. Endvidere mødte man uvilje fra lånernes side. Disse var langt fra indstillet på at skulle betale lige så høj en leje hos et statsligt co-operativt foretagende som hos de private udlejere. Der var heller ikke enighed inden for institutionens egne rækker om dens fortsatte virksomhed. Sikker var det dog, at institutionen ikke kunne undværes. Mange informative opgaver ventede stadig på deres løsning. Man startede en landsomfattende kampagne for at skaffe midler til den fortsatte beståen, men det lykkedes kun at få godt syv tusind dollars ind ad den vej. Institutionen bevarede dog ved at man indskrænkede sit *research*-arbejde og forhøjede filmlejen, så den kom i *nærheden* af andre udlejerers.

★

„The National Film Board of Canada“'s formål er ifølge loven „at tage initiativet til og støtte produktion og distribution af film af national interesse“. Produktionen skal især „fortælle canadiere og udlændinge om Canada“ og „hjælpe indbyggerne overalt i Canada til at forstå hinandens livsvilkår og problemer“.

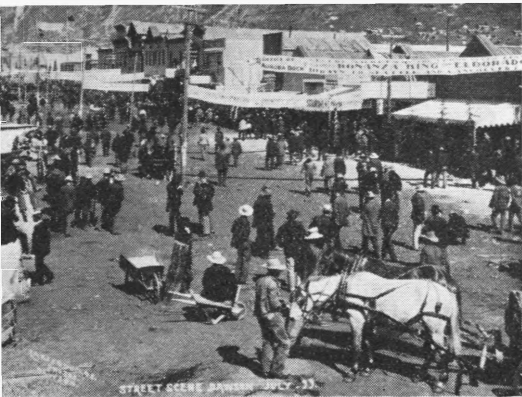
Denne målsætning har man fulgt efter krigen, og som Theodor Christensen fremhæver i sin tidligere nævnte artikel, finder man en stærk linie i produktionen. Om denne kan man groft sige, at filmene i højere grad danner en skole end de præges af deres instruktører. Produktionen er hovedsagelig fordelt på følgende felter: film om nationale begivenheder, film om internationale begivenheder, film om sam-

fundsproblemer, undervisningsfilm, landbrugsfilm, ugerevuer og underholdningsfilm. På disse områder er man i årene efter krigen blevet præsenteret for en lang række dygtigt lavede film, og for film som giver god besked. Man kan eksempelvis nævne *R. S. Dicks* „Canada Awakening North“ om Canadas nordligste indbyggere, eskimoerne, og de bestræbelser, der ydes fra regeringens side for at bibringe dem almen oplysning. Eller man kan nævne den stilfærdige film om den polske emigrant „Paul Tomkowicz – Street-Railway Switchman“, som, medens han en vinterdag i Winnipeg passer sit job som sporskifter, fortæller om sit arbejde og om, hvor godt han skal have det, når han trækker sig tilbage. En af de allerinteressanteste canadiske kortfilm efter krigen er produceret uden for „The Film Board“, men distribueres af denne, nemlig „The Loon's Necklace“ fra „Crawley Film“. Denne fortæller et gammelt indiansk eventyr om, hvorledes lommen fik sit hvide „halsbånd“. Hertil benytter man indianermasker fra nationalmuseet, som man enten viser alene eller for ansigtet af de medvirkende skuespillere.

Et væsentligt træk ved „The Film Board“ er, at man stadigvæk, som tilfældet var under krigen, da f. eks. *Joris Ivens* arbejdede en tid for „The Film Board“, gerne åbner dørene for udenlandske filmfolk. Norman McLaren er jo forøvrigt også en af de importerede kunstnere. Også danskere har fundet vej derover, i øjeblikket er således bl. a. tegneren *Kaj Pindal* beskæftiget hos „The Film Board“.

Ulemperne ved en statslig filmproduktion er imidlertid ikke ukendte. Vi ved, at Ross McLean opgav sin stilling som *Government Film Commissioner*, da regeringen efter hans opfattelse ikke gav ham tilstrækkeligt frie hænder. Der har været forskellige kommissærer efter ham. I øjeblikket er *Guy Roberge* leder.

I „The Film Till Now“ siger *Richard Griffiths*, at „The Film Board“'s fremtid ikke bare vil afhænge af det ubestrideligt fine *team-work*, men ligeså meget af, om man vil forstå at udvikle personligheder, hvis skabende bidrag kan have sig over den almindelige nødvendige filmproduktion. En sådan personlighed synes man at have fundet i *Colin Low*, hvis film „City of Gold“ blev præsenteret ved den omtalte forevisning i „Park Teatret“ for nylig. Vi har tidligere herhjemme mødt ham

„City of Gold“. Dawson 1899.

som medinstruktør på den festlige „Cadet Rouselle“, en dukkefilm, hvis figurer var klip-
pet ud af metalplader, og på „The Romance
of Transportation“, en tegnefilm om forbin-
delsesmidlernes udvikling i Canada. Endvidere
har vi set hans egen tegnefilm „Riches of the
Earth“ om metalforekomster i Canada og deres
udnyttelse. Museets medlemmer vil kende ham
fra den brillante „Corral“, der er optaget på
hans fars ranch.

Har man stillet forventninger til Colin Low,
må man sige, at han med sin „City of Gold“
tilfulde indfrier dem. Filmen fortæller om *the
gold rush* i slutningen af sidste århundrede i
Yukon. Den fortælles i hovedsagen med gamle
fotografier fra dengang. I sig selv er disse
utrolig „levende“, men Colin Low „animerer“
dem ydermere på helt fremragende vis. „City
of Gold“ er ligesom „Corral“ glimrende mu-
sikalsk underlagt. Akkompagnementet indledes
med et festligt „Honky Tonk“-klaverspil og
fortsættes med alskens besynderlige instrumen-
ter, deriblandt tandharpe. Den er helt i over-
ensstemmelse med billedernes indhold og tjæ-
ner til fin understregning af den „nostalgi“,
som præger filmen.

„City of Gold“ var forestillingens første
film, og ovenpå den undrer det ikke, at resten
af programmet kom til at stå noget i skygge.
Ganske vist efterfulgtes den af en film af Mc-
Laren, „A Chairy Tale“, som han har lavet i
samarbejde med Claude Jutras og Evelyn Lam-
bert. Filmen fortæller en historie om en stol
og en mand, som ikke kan blive enige om,
hvem der skal sidde på hvem. Filmen skulle
være morsom, men er det ikke. Kun i filmens
sidste meter, hvor stolen virkelig forekommer
levende, kan man smile lidt. Mandens rolle

spilles af Evelyn Lambert, der tidligere har ar-
bejdet med McLaren bl. a. på „Rhythmic“,
og som i dette tilfælde også har stået for „ani-
meringen“ af stolen.

Som tredje film vistes „Carnival in Quebec“,
en film af Jean Parlardy, som fortæller om den
årlige *mardi gras* i Quebec. Parlardy har tid-
ligere gjort sig bemærket med lyriske film fra
Quebec og omegn. I disse film har han vist
vilje og evner til at bryde med det lidt post-
kortagtige, der ofte præger de canadiske natur-
film. „Carnival in Quebec“ er en teknisk
fremragende film, men heller ikke meget mere.

Mere interessant var William Carrick og
Claude Jutras' „The Lively Pond“, en beretning
om livet i et vandhul. Den består dels af klip
af deres tidligere „World in a Marsh“ og dels
af nye optagelser. Den fortæller om den bru-
tale virkelighed bag den tilsyneladende idyl.
Filmen kan i meget minde om James Algars
naturfilm, men forekommer mere seriøs end
de fleste af disse.

Sidst i programmet vistes en meget lang film
om den engelske dronnings besøg i Canada
„The Sceptre and the Mace“. Filmen er lavet
af John Howe og er på ingen måde ophidsen-
de. Foruden at fortælle om dronningebesøget
redegør filmen for de historiske bånd, der knyt-
ter Canada til moderriget, og fortæller cana-
dierne, hvorfor de egentlig har en dronning.
I det mindste forsøger den at gøre det.

Hovedindtrykket af forevisningen må være,
at man præsenteredes for eet stort nyt filmisk
talent, fra hvis side man har lov til at vente
meget i fremtiden, nemlig Colin Low, samt
fire arbejder, som til trods for fine tekniske
kvaliteter ikke havde meget at sige i kunstne-
risk henseende.

Man må imidlertid ikke glemme, at inten-
tioner for disse films vedkommende (bortset
fra „A Chairy Tale“) ikke har været kunstne-
riske, hvorfor det heller ikke vil være rime-
ligt at bebrejde dem, at de ikke er det. Det er
film, som tilfredsstiller det krav om en ubrudt
filmproduktion af oplysende film, som Richard
Griffith taler om. Denne er nødvendig for
„The Film Board“s fremtid.

Men – som sagt – folk som Colin Low er
mindst lige så nødvendige. Man imødeser i
spænding hans nyeste arbejde. Det er igen en
tegnefilm, „That's a Crime“. Den handler om
arbejdsløshedsproblemer og er på vej hertil.